

sub jurisdicția papală. Voința regelui de a fi independent, și actele sale, urmări ale acestora se răsfring asupra țării, care își capătă, așa, independența politică, ecleziastică și economică.

Acesta e portretul lui Henric al VIII-lea pe care îl face artistul Shakespeare, folosindu-se de faptele regelui, consemnate în cronică, până la nașterea Elisabetei, fiica sa și a Annei Boleyn, care, atunci cînd va deveni regină, îi va comanda dramaturgului acest portret al tatălui său.

Ca orice mare artist, Shakespeare — asemenea lui Velasquez sau lui Goya, pictori regali — nu idealizează și nici nu îngroașă grotesc caracterul, ci îl relevă cinstit, ca un istoric care știe să vadă, sub arbitrarul aparent al faptelor sensurilor adînci ale transformărilor istorice ale Angliei, grație unui rege luminat, a cărui voință personală s-a împletit cu aceea a poporului său.

Regizorul Kevin Billington a realizat un spectacol de o mare forță de sugestie, prin exploatarea a ceea ce vorbește mai profund în chipul omului: ochii. E un spectacol al privirilor. Scormonitoare, a-dînci, învăluite uneori de tristețe sînt cele ale regelui, interpretat de John Stride, parcă desprins din portretul lui Holbein. Ochii reginei sînt deschiși larg, cinstit deschiși asupra lumii și plini de nobilă mîndrie, aburîți de niște lacrimi, ce nu vor apărea, sub apăsarea jîgnirii, ce i se aduce prin procesul intentat de rege. Interpretarea e a Clairei Bloom. Privirile Cardinalului Wolsey, în interpretarea lui Timothy West, sînt asiatic piezișe, plecate cu falsă umilință, ridicate uneori cu trufie și, între acestea, transpare un aer de forță calmă a celui ce știe să se stăpînească, deopotrivă, pe sine, ca și pe cei mai puternici decît el. E o privire rece, a celui ce s-a situat dincolo de bine și de rău. Privirea Annei Boleyn, interpretată de Barbara Kellermann: tot ochi larg deschiși, ca și al reginei, dar de o nemărginită naivitate, am spune cîndoaie, dacă nu am cunoaște istoria celei de-a doua soții a lui Henric al VIII-lea, oricum privirea, neprihănită, încă, de rău ce l-l va aduce puterea, umită, uluită doar de ciudatele împrejurări care o ridică pe trepte nesferat de înalte. În fine, privirea arhiepiscopului Thomas Cranmer, blindă, supusă, inteligentă, fermă, înfruntîndu-și adversarii din consiliu cu liniștea și reculegerea pe care l-o dau convingerile sale de canonic umanist, inițiator al unei noi biserici, în acord cu spiritul poporului său.

Constantin RADU-MARIA

CARTEA DE TEATRU

ANDREI BĂLEANU

și

DOINA DRAGNEA:

„Actorul,
în căutarea personajului”

Deschidem cartea publicată, la editura „Meridiane”, de Andrei Băleanu și Doina Dragnea, cuprinzînd 25 de convorbiri cu actori cunoscuți și lubiți de public, cu sentimentul că pîșim într-o lume pe care merită s-o cunoaștem. Solidaritatea dintre cititor și actori se creează, de astă dată, fără intermediul personajului dramatic, ne întîlnim cu personalități marcante ale teatrului, creatori de mari roluri, protagoniști a nenumărate spectacole, angajați în dialoguri vii și variate pe tema teatrului, dar și a realității cotidiene. Este meritul autorilor cărții de a fi dat fiecărei întîlniri tensiunea căutării notei caracteristice interlocutorului.

Sînt reprezentate cîteva generații de actori, care și-au dat mina pentru a forma pe spectatorul capabil să distingă esența mesajului teatral și locul pe care îl ocupă actorul în spiritualitatea contemporană. Actorul român are o individualitate inconfundabilă, asupra căreia istoria teatrului și critica s-ar cuveni să insiste mai mult, deoarece el reprezintă expresia unei matrice psihosociale rezultate din înclinația atît spre fantezie nelimitată, cît și spre realism lucid — într-o combinație de o strălucire unică. Radu Beligan pune această uimitoare calitate — capabilă să producă interpretări deopotrivă de valoroase în diferitele specii ale dramaturgiei — pe seama unui „amestec de rase care s-au topit într-un creuzet de-a lungul atîtor veacuri”, ceea ce a creat un tip de actor cu o largă paletă de mijloace și cu o puternică personalitate. Ion Lucian observă că această bogată tezaurizare de har are, ca revers, din păcate, neglijarea regulilor profesionalismului teatral. Dacă, la „arderea lăuntrică” a actorului român, s-ar adăuga meticulozitatea (obligatorie), am avea „formula ideală”... Nu e nici o contradicție între ceea ce poartă, în specificitatea lui, actorul român, și cerința teatrului modern universal, de astăzi. În nici un caz, ne avertizează Radu Beligan, și împreună cu el mulți dintre participanții la interviuri, profesiunea de actor

nu a rămas, și nu poate rămâne, la ceea ce s-a dovedit, la un moment dat, suficient. „Nu se mai poate pleda pentru intuiția goală”, deși actorul se bizuie, în mare parte, pe intuiție, și pe păstrarea unui anumit tip de candoare; astăzi, actorul este un intelectual cu o bună pregătire culturală, incompatibilă cu informația superficială sau „după ureche”. Sînt exigențe pe care le impune epoca actuală, și de la care, nimeni nu se poate sustrage. Pentru o meserie „diabolic de grea”, teatrul impune o asceză a muncii, al cărei sens pare să fie rezumat de cea mai tină ră colaboratoare a volumului, Carmen Galin, ca fiind obligația — foarte greu de îndeplinit — de „a-ți păstra condiția și locul dobîndit”.

Este imposibil să sintetizezi, într-un „program al actorului modern”, tot ceea ce reporterii au înregistrat și au ales, din meditațiile rostite de actori. E cert, însă, că opiniile converg către ideea valorificării tradiției, paralel cu consolidarea unor noi concepții despre autenticitate artistică.

Majoritatea celor intervievați sînt de părere că teatrul nu poate fi conceput astăzi decît într-o formulă dinamică, direct și profund implicat în epocă. De aici decurg o seamă de noi trăsături, de care este obligat să țină seama actorul: o permanentă stare de angajare morală și etică, o stăpînire conștientă a jocului (Leopoldina Bălănuță); o anume forță psihică de a transmite mesajul textului (Marin Moraru); cultivarea privirii și exercițiul mental anterior privirii (Octavian Cotescu); controlul puterii de a transmite ceva important „partenerului” aflat în sală (Ion Lucian); disponibilitate pentru toate mijloacele de joc, și capacitatea de a le alege pe cele mai bune, dreptul la o metodă („cred în metoda Stanislavski” — spune Mariana Mihut). Iată-l, așadar, pe unul dintre cei mai reprezentativi actori de astăzi, preocupat de destinul meseriei lor, de tehnica ei, ca și de filozofia spectacolului de teatru. Intelectual și muncitor, actorul este o personalitate a culturii contemporane. Dovada o furnizează marile spectacole create în ultimele decenii, încorporate fondului permanent al valorilor culturale, dar și — într-o izbutită formulă publicistică — acest volum de meditații, îndoieli, speranțe și convingeri. Actorii din aceste pagini, întocmite cu efort calificat și cu pasiune, ne oferă să sinceri-tate imaginea lor artistică și umană.

Carol ISAC

MIHAELA TONITZA-IORDACHE :

„Eliza”

Mihaela Tonitza-Iordache a încercat imposibilul: să o readucă în fața noastră pe aceea care a fost Eliza Petrăchescu.

În absența unei „arhive personale”, care a dispărut odată cu actrița, cartea a fost construită ca un film de montaj. Inventînd un sinopsis, nu atît original, cît bine structurat dramatic, autoarea a adunat date, evocări, cronici, fotografii. Cu grijă pentru amănuntul semnificativ și abilitate în a face contextul istoric și artistic „să joace”, a selectat instantanee, a compus „filmul” din fotograme aparent dispartate, care se suprapun, se voalează, ca apoi să devină clare, vii. Printr-un ingenios montaj al unor secvențe reluate din unghiuri diferite, printr-un discret ecle-raj, prinde viață un destin tragic.

Fire deosebit de sensibilă și comunicativă, actrița, măcinată de singurătate, inhibată de faptul că era considerată urită, afișa o atitudine rebarbativă; cunoscuse o epocă de mari succese, dar avea să trăiască și spaima unei îndelungi inactivității. În ultimii ani, cinematograful îi ofe-ră revanșa unor mari creații. Revine cu mult curaj și pe scenă. Soarta, însă, avea să-i răpească bucuria jocului...

Prin roluri diferite, care pentru Eliza Petrăchescu însemnau însăși rațiunea de a exista, este astfel reconstituită o carieră artistică.

Contrazicînd aparențele unei firi închise, această minunată actriță a știut să-și deschidă sufletul în fața unor prieteni, nu puțini, care, acum, în filele acestei cărți, îi evocă personalitatea complexă. Cele trei coordonate ale talentului ei, care se repetă în relatări, sînt: remarcabila inteligență, privirea de o forță aparte, vocea cu rezonanțe tulburătoare.

Originala carte a Mihaelei Tonitza-Iordache încearcă și reușește cu succes să infirme părerea că arta actorului ar fi efemeră.

Irina COROIU